

dr hab. Katarzyna Małysa-Sulińska, prof. UJ
Katedra Prawa Samorządu Terytorialnego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Jagielloński

11 p. meilem

12.09.2024

MR

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Prawa i Administracji
ul. Władysława Bojarskiego 3, 87-100 Toruń
tel. 566114122
(1961)

1. Wiadomościem
2. Uprzejmie proszę o przełożenie Promotorowi i Doktorantce

Przewodniczący
Rady Dyscypliny Nauki Prawne
Serwaniec
prof. dr hab. Maciej Serwaniec

12.09.2024r.

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Pani mgr Dominiki Zawackiej-Klonowskiej

pt. *Obowiązki edukacyjne. Analiza administracyjnoprawna*

I. Wybór tematu badań i tytuł rozprawy

Przedmiot badań wybrany przez Doktorantkę, a to administracyjnoprawna analiza obowiązków edukacyjnych w pełni zasługuje na pozytywną ocenę. Z tą sferą życia styczność ma bowiem – co do zasady – każdy członek naszego społeczeństwa, a częstokroć uczestniczy on nie tylko we własnym procesie edukacyjnym, ale także – w rolach innych niż uczeń – w procesach edukacyjnych innych osób. Zgodnie bowiem z porządkiem ustrojowym przyjętym w Polsce, każdy ma prawo do nauki, a nauka do 18 roku życia jest obowiązkowa. Nauka w szkołach publicznych jest bezpłatna, przy czym rodzice mają wolność wyboru dla swoich dzieci szkół innych niż publiczne. Wskazać trzeba również, że obywatele i instytucje mają prawo zakładania szkół, w finansowaniu których mogą partycypować władze publiczne. Zaznaczenia wymaga także, że Konstytucja RP gwarantuje wszystkim obywatelom powszechny i równy dostęp do wykształcenia, a w tym celu władze publiczne zostały zobligowane do tworzenia i wspierania systemów indywidualnej pomocy finansowej i organizacyjnej dla uczniów.

Prawo do nauki stanowi zatem jedno z podstawowych praw jednostki. Jego realizacja determinuje zaś pełny udział jednostki w życiu społecznym, stanowiąc jednocześnie warunek

rozwoju społeczeństwa. Nie ma zatem żadnych wątpliwości, iż problematyka stanowiąca przedmiot recenzowanej rozprawy doktorskiej ma istotne znaczenie nie tylko teoretyczne, ale również praktyczne. Analizy wymaga bowiem czy przepisy stanowione przez ustawodawcę gwarantują każdemu dziecku realizację prawa do nauki w sposób adekwatny do sytuacji w której się ono znajduje, w tym z uwzględnieniem w szczególności jego sytuacji rodzinnej, a także stanu zdrowia oraz stopnia rozwoju. Trzeba w tym miejscu zasygnalizować, że analizowana materia – z uwagi na nałożenie obowiązków edukacyjnych na najmłodszych członków społeczeństwa, a także długość okresu pobierania nauki przez dziecko – wymaga stabilnych regulacji normatywnych, a jakiegokolwiek zmiany w tym zakresie powinny być wprowadzane z odpowiednim wyprzedzeniem gwarantującym możliwość wdrożenia nowych rozwiązań bez szkody dla adresatów obowiązków edukacyjnych. Dlatego też administracyjnoprawne regulacje obowiązków edukacyjnych z pewnością zasługują na pogłębioną analizę. Jednocześnie uzasadnienie znajduje prowadzenie badań w tym zakresie w ujęciu komparatystycznym sprowadzającym się do porównania polskich rozwiązań z uregulowaniami ujętymi w porządkach normatywnych innych państw, próbę czego podjęto w recenzowanej rozprawie doktorskiej.

II. Cel pracy, hipotezy oraz metody badawcze

W pracy wprost wskazano, że jej głównym celem jest określenie zakresu pojęcia obowiązków edukacyjnych, ich treści oraz mechanizmów przymusowej realizacji. Wskazano również, że w związku ze zmieniającą się rzeczywistością prawną, opublikowane już badania naukowe w tym przedmiocie wymagają aktualizacji. Nadto zaznaczono, iż przeprowadzona analiza administracyjnoprawna obowiązków edukacyjnych ma charakter nowatorski, gdyż stosunek administracyjnoprawny, którego elementy zostały wykorzystane w toku opisanych badań naukowych, nie był dotychczas w literaturze szeroko wykorzystywany jako narzędzie służące takiej analizie (s. 19).

Uwzględniając powyższe Doktorantka zakresliła siedem następujących tez badawczych: 1) obowiązki edukacyjne stanowią zbiorecze określenie – uregulowanych w ustawie Prawo oświatowe, a mających zakorzenienie w obowiązku nauki ujętym w art. 70 ust. 1 Konstytucji RP – obowiązków o charakterze administracyjnoprawnym odnoszących się do konieczności uczenia się do osiemnastego roku życia, a są nimi: obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązek szkolny, obowiązek doksztalcania; 2) treścią

obowiązków edukacyjnych jest – rozumiane jako konieczność zdobywania wykształcenia, a nie uczęszczania do szkoły – pobieranie nauki, przy czym stanowią one odrębne postaci obowiązków o charakterze administracyjnoprawnym; 3) definicja ucznia w ustawie Prawo oświatowe nie oddaje istoty tego podmiotu, gdyż w ten sposób powinno definiować się osobę zobowiązaną do realizacji obowiązku edukacyjnego; 4) w stosunku administracyjnoprawnym, którego przedmiotem jest obowiązek edukacyjny, podmiotem zobowiązanym – z uwagi na osobisty charakter tego obowiązku – jest dziecko, zaś podmiotem uprawnionym – w zależności od etapu obowiązkowej nauki – dyrektor publicznej szkoły podstawowej, w obwodzie której dziecko mieszka, lub organ wykonawczy gminy, na terenie której mieszka absolwent szkoły podstawowej; 5) treścią obowiązków edukacyjnych są – wynikające ze stosunku administracyjnoprawnego oraz stosunku zakładowego łączącego ucznia z przedszkolem, szkołą lub inną placówką oświatową – prawa i obowiązki ucznia, a – wynikające z regulacji przepisów ustawy Prawo oświatowe – obowiązki rodziców stanowią dookreślenie treści obowiązków edukacyjnych, przy czym nie podlegają one osobnej egzekucji administracyjnej; 6) zarówno publiczne, jak i niepubliczne placówki edukacyjne (przedszkola, inne formy wychowania przedszkolnego, szkoły, inne placówki oświatowe) są oświatowymi zakładami administracyjnymi, które świadczą usługi edukacyjne na rzecz swoich użytkowników, a w związku z tym łączą ich z nimi stosunki zakładowe; 7) obowiązki edukacyjne – na mocy przepisu szczególnego – podlegają egzekucji administracyjnej (s. 20-21).

W toku badań Doktorantka wykorzystala konstrukcję stosunku administracyjnoprawnego. Badaniu poddala bowiem każdy ze zidentyfikowanych przez nią obowiązków edukacyjnych przy zastosowaniu kryteriów charakterystycznych dla stosunku administracyjnego, a to: podmiotu, przedmiotu oraz treści. Ustaliła również znaczenie kluczowych dla badań pojęć z uwagi na zauważoną przez nią niekonsekwencję ustawodawcy w tym zakresie. Za punkt wyjścia do rozważań Doktorantce posłużyły zatem zdefiniowane przez nią pojęcia: konstytucyjny obowiązek nauki, obowiązki edukacyjne, obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązek szkolny, obowiązek doksztalcania (s. 39 i n.).

Badania zostały przeprowadzone zasadniczo przy wykorzystaniu metody dogmatycznoprawnej. W swoich rozważaniach Doktorantka poddala bowiem analizie regulacje normatywne odnoszące się do obowiązków edukacyjnych zawarte w szczególności w Konstytucji RP, ustawie Prawo oświatowe, ustawie o systemie oświaty, ustawie o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, a także sposób interpretowania tych przepisów przez Trybunał Konstytucyjny, Sąd Najwyższy oraz sądy administracyjne. W trakcie badań

w znaczącym zakresie wykorzystano również literaturę przedmiotu, czego dowodzą liczne odwołania w pracy do poglądów przedstawicieli doktryny odnoszących się do analizowanej materii. Prowadząc badania Doktorantka wykorzystwała również metodę historycznoprawną, poddając analizie – zawarte w aktach normatywnych obowiązujących na ziemiach polskich w latach 1918-2017 – regulacje odnoszące się do obowiązków edukacyjnych. Wykorzystanie tej metody badawczej w recenzowanej pracy jest uzasadnione specyfiką przedmiotu badań, gdyż po odzyskaniu niepodległości przez Polskę na jej obszarze obowiązywały 3 porządki normatywne w tym zakresie, a w związku z tym konieczne było ujednoczenie ustawodawstwa szkolnego. Analiza rozwiązań normatywnych przyjmowanych w tym zakresie na terytorium niepodległych ziem polskich pozwoliła zatem nakreślić Doktorantce genezę badanych instytucji prawnych, co umożliwiło odniesienie się również do uwarunkowań, w których tworzono obowiązujące aktualnie regulacje prawne. Ostatnią z zastosowanych w pracy metod badawczych jest metoda prawnoporównawcza, przy czym została ona wykorzystana przez Doktorantkę w szczerkowym zakresie. W toku badań uwzględniono bowiem regulacje traktujące o obowiązkach edukacyjnych w trzech wybranych państwach, a to: Finlandii, Estonii i Japonii. O ile nie można czynić zarzutu odnośnie – dokonanego celem porównania z rozwiązaniami prawnymi obowiązującymi w Polsce – wyboru porządków normatywnych tych państw, gdyż przekonywująca jest argumentacja Doktorantki, iż ich wybór był determinowany wysokimi ocenami jakie uzyskują obowiązujące w tych krajach systemy edukacji, o tyle zastrzeżenia należy zgłosić odnośnie zakresu w jakim przeprowadziła Ona te badania. W pracy poddanej recenzji obowiązki edukacyjne w państwach objętych badaniem zostały bowiem zakreślone w sposób bardzo ogólny, a ograniczający się do wskazania cech charakteryzujących te systemy (co do zasady brak odpłatności za edukację na poziomie obowiązkowej edukacji, publiczny charakter usług edukacyjnych, mechanizmy przymuszające do realizacji obowiązków edukacyjnych), wieku w jakim dzieci są zobligowane do podjęcia edukacji, a także daty rozpoczęcia i zakończenia roku szkolnego. Taki sposób przedstawienia administracyjnoprawnych rozwiązań normatywnych w zakresie obowiązków edukacyjnych obowiązujących w Finlandii, Estonii i Japonii właściwie nie stwarza możliwości przeprowadzenia prawnoporównawczej analizy rozwiązań prawnych obowiązujących w tym przedmiocie w Polsce. Podczas badań w niewielkim zakresie – co jest uzasadnione specjalizacją Doktorantki – zastosowano również metodę empiryczną, poprzez wykorzystanie wyników badań opublikowanych w raportach instytucji prawnych, takich jak Głównego Urzędu Statystycznego czy Urzędu Ochrony Danych Osobowych.

III. Struktura i treść rozprawy

Recenzowana rozprawa liczy 386 stron, a składa się z dziewięciu rozdziałów merytorycznych zatytułowanych kolejno: *Pojęcie i istota obowiązków edukacyjnych jako przedmiotu stosunku administracyjnoprawnego*, *Historia obowiązków edukacyjnych w Polsce w latach 1918-2017*, *Elementy stosunku administracyjnoprawnego odnoszące się do obowiązków edukacyjnych*, *Obowiązki władzy publicznej jako środki realizacji obowiązków edukacyjnych*, *Publiczne formy realizacji obowiązków edukacyjnych*, *Formy realizacji obowiązków edukacyjnych poza szkołą*, *Niepubliczne formy realizacji obowiązków edukacyjnych*, *Kontrola realizacji obowiązków edukacyjnych i ich egzekucja*, *Obowiązki edukacyjne w wybranych państwach świata*, które zostały poprzedzone *Wstępem*, a zwieńczone *Zakończeniem*. W pracy wyodrębniono również *Wykaz skrótów* oraz *Bibliografię*, w ramach której ujęto zestawienia następujących źródeł: *Literatura*, *Akty prawne*, *Orzecznictwo*, *Źródła internetowe*.

W ramach każdego ze wskazanych rozdziałów merytorycznych zastosowano podział na podrozdziały, a w większości także na jednostki niższego rzędu. Zaznaczenia wymaga przy tym konsekwencja, z jaką Doktorantka przedstawia zagadnienia ujęte w poszczególnych rozdziałach, z których każdy rozpoczyna się podrozdziałem zatytułowanym *Uwagi wprowadzające*, a kończy podrozdziałem nazwanym *Podsumowanie*. Taki układ każdego z rozdziałów pracy porządkuje treści w nim zawarte, a w związku z tym umożliwia czytelnikowi szybkie odnalezienie interesujących go zagadnień.

Na pozytywną ocenę zasługują również treści ujęte w poszczególnych rozdziałach recenzowanej rozprawy doktorskiej, choć spory niedosyt budzi – co zasygnalizowano już powyżej, a zostanie to rozwinięte poniżej – zawartość rozdziału zatytułowanego *Obowiązki edukacyjne w wybranych państwach świata*, w którym przedstawiono administracyjnoprawne rozwiązania normatywne w zakresie obowiązków edukacyjnych obowiązujących w Finlandii, Estonii i Japonii.

Przechodząc do szczegółowego omówienia treści recenzowanej rozprawy, wskazać należy, że w rozdziale I, odnoszącym się do pojęcia i istoty obowiązków edukacyjnych jako przedmiotu stosunku administracyjnoprawnego nakreślono miejsce prawa oświatowego w systemie prawa obowiązującym w Polsce, a nadto dokonano przeglądu źródeł normatywnych obowiązków edukacyjnych rozpoczynając od aktów prawa międzynarodowego, a na aktach zakładowych kończąc. W tej części pracy zaakcentowano podział obowiązków edukacyjnych na trzy kategorie. Wskazano, że są nimi: obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego,

obowiązek szkolny oraz obowiązek doksztalcenia, a także zdefiniowano te pojęcia przy zastosowaniu między innymi kryterium adresatów poszczególnych rodzajów obowiązków edukacyjnych. Podkreślono przy tym, że każdy z obowiązków edukacyjnych powstaje *ex lege* przy ziszczeniu się określonego stanu faktycznego, a to albo uzyskaniu stosownego wieku przez dziecko, albo ukończeniu przez nie wcześniejszego etapu edukacji. Znacząca wartość tego rozdziału wynika zatem z okoliczności, iż Doktorantka przesądza w nim znaczenie poszczególnych terminów, rozstrzygając tym samym wątpliwości terminologiczne mogące się pojawić przy lekturze przepisów prawa normujących obowiązki edukacyjne.

Kolejny rozdział rozprawy został poświęcony przedstawieniu historii obowiązków edukacyjnych w Polsce w latach 1918-2017. Treść ujęta w tej części pracy uzupełnia rozważania z rozdziału I poprzez przybliżenie czytelnikowi rozwiązań normatywnych obowiązujących w Polsce od momentu odzyskania niepodległości, po 123 latach zaborów, do dnia wejścia w życie – obecnie obowiązującej – ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe. Nie mam przy tym najmniejszych wątpliwości, iż z korzyścią dla recenzowanej pracy jest przedstawienie przez Doktorantkę procesu kształtowania się systemu edukacji oraz ustroju szkolnictwa w Polsce na przestrzeni blisko stu lat ze wskazaniem czynników, które miały na ten proces decydujący wpływ takich jak: finanse państwa, sytuacja geopolityczna czy system wartości wyznawanych przez społeczeństwo i/lub osoby sprawujące władzę w kraju.

Rozważania ujęte w rozdziale III – jak wskazuje na to jego tytuł – koncentrują się na elementach stosunku administracyjnoprawnego odnoszących się do obowiązków edukacyjnych. W tej części zasadnie wskazano, że podmiotem zobowiązanym do wykonania obowiązków edukacyjnych jest uczeń, a podmiotem uprawnionym do żądania spełniania tych obowiązków – odpowiednio – dyrektor obwodowej szkoły podstawowej lub organ wykonawczy w gminie. W miejscu tym właściwie zdefiniowano rolę rodziców w procesie edukacyjnym dziecka wskazując na subsydiarny charakter obowiązków nałożonych na nich przez ustawodawcę, które sprowadzają się do wspomagania dzieci w realizacji przez nich obowiązków edukacyjnych. Przedmiotem obowiązku edukacyjnego jest bowiem – jak słusznie wskazano w recenzowanej pracy – proces uczenia się, a nie – z uwagi na możliwość spełniania tego obowiązku poza szkołą – uczęszczanie do placówki edukacyjnej. W tej części pracy trafnie zauważono również, że treść obowiązków edukacyjnych wyznaczana jest prawami i obowiązkami wskazanych powyżej podmiotów, przy czym podstawowym prawem ucznia jest korzystanie z bezpłatnego i powszechnego szkolnictwa, gwarantowanego przez państwo.

Pozytywnie ocenić należy również treść kolejnego rozdziału, w którym przedstawiono te obowiązki władzy publicznej, które zdefiniowano jako środek do realizacji obowiązków edukacyjnych. W tej części pracy pochyłono się nad regulacjami prawnymi obligującymi podmioty publiczne do zakładania i prowadzenia szkół, przy czym zaakcentowano też wprowadzony przez ustawodawcę podział zadań w tym zakresie pomiędzy jednostki samorządu terytorialnego a państwo reprezentowane przez właściwych ministrów. Skupiono się również na regulacjach wskazujących zasady planowania sieci publicznych placówek edukacyjnych, co należy do kompetencji organów stanowiących właściwych – z uwagi na rodzaj placówki – jednostek samorządu terytorialnego. Doktorantka słusznie w tej części rozważań zakresem badania objęła również regulacje pomocowe skierowane do uczniów, gdyż to na organy władzy publicznej ustawodawca nałożył obowiązki w tym zakresie.

Kolejne trzy rozdziały zostały poświęcone formom, w jakich mogą być realizowane obowiązki edukacyjne. I tak w rozdziale V przedstawiono formy realizacji obowiązków edukacyjnych w placówkach publicznych, przy czym odniesiono się zarówno do nauki w publicznych przedszkolach i szkołach, jak również do nauki w szkołach dla dorosłych, uczestniczenia w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych, a także możliwości spełnienia obowiązków edukacyjnych poza granicami Polski. Rozdział VI został zaś poświęcony formom, w jakich obowiązki edukacyjne mogą być realizowane poza przedszkolem i szkołą. W tej części pracy przeprowadzono między innymi analizę regulacji normatywnych traktujących o praktycznej nauce zawodu, kwalifikacyjnych kursach zawodowych, a także tzw. edukacji domowej. W rozdziale VII przedstawiono zaś formy realizacji obowiązków edukacyjnych w placówkach niepublicznych, poddając analizie zarówno unormowania prawne odnoszące się do prywatyzacji zadań oświatowych, w tym możliwości prowadzenia niepublicznego przedszkola lub szkoły, a także określające sytuację prawną ucznia będącego użytkownikiem niepublicznej placówki edukacyjnej. Mając na uwadze powyższe, wskazać należy, że treści zawarte w przywołanych powyżej trzech rozdziałach w sposób kompleksowy przedstawiają i porządkują regulacje normatywne traktujące o formach, w jakich mogą być realizowane poszczególne obowiązki edukacyjne.

Rozważania rozdziału VIII koncentrują się na zagadnieniu kontroli realizacji obowiązków edukacyjnych oraz możliwości ich egzekucji. W tej części pracy słusznie dokonano rozróżnienia spoczywającego na dziecku obowiązku nauki od obowiązków skierowanych do rodziców ucznia. Zaznaczono przy tym, że obowiązki rodziców w tym zakresie mają charakter wtórny do obowiązków edukacyjnych spoczywających na dziecku. W nawiązaniu do powyższego wskazano, że egzekucji administracyjnej podlega wyłącznie

realizacja obowiązków edukacyjnych przez dziecko, a ewentualne zaniechania rodziców przyczyniające się do nierealizowania obowiązku edukacyjnego przez dziecko podlegają kontroli ze strony sądu opiekuńczego. Doktorantka zgłosiła przy tym postulat *de lege ferenda* objęcia przymusem administracyjnym obowiązków rodziców związanych z wykonywaniem obowiązku edukacyjnego przez dziecko. W miejscu tym zabrakło jednak refleksji czy np. ewentualne nałożenie grzywny w celu przymuszenia do realizacji obowiązku edukacyjnego przez dziecko – z uwagi na brak po jego stronie pełnej zdolności do czynności prawnych – w rzeczywistości nie jest środkiem egzekucyjnym skierowanym wobec jego rodziców. Zgadzam się natomiast ze zgłoszonym również w tej części pracy postulatem Doktorantki odnoszącym się do zmniejszenia ilości nieusprawiedliwionej nieobecności na zajęciach, która stanowi przesłankę do wszczęcia postępowania egzekucyjnego związanego z nierealizowaniem obowiązku edukacyjnego, a także tym, aby poddać regulacji normatywnej wymóg wskazywania przyczyny nieobecności na zajęciach edukacyjnych. Z korzyścią dla pracy byłoby jednak ujęcie w niej szczegółowego uzasadnienia dla wskazanych powyżej postulatów, a także zawarcie analizy odnoszącej się do możliwości wprowadzenia takich regulacji do obowiązującego systemu.

Badaniem objęto także obowiązki edukacyjne w wybranych państwach, co ujęto w rozdziale IX recenzowanej rozprawy doktorskiej. Jak wskazują tytuły poszczególnych podrozdziałów w tej części pracy, analiza dotyczyła obowiązków edukacyjnych w Finlandii, Estonii i Japonii, przy czym została ona ograniczona do wskazania cech charakteryzujących systemy edukacyjne w tych państwach, wieku rozpoczęcia edukacji przez dzieci oraz przedziałów czasowych, w jakich trwa rok szkolny w poszczególnych krajach. Takie ograniczenie zakresu analizy zagranicznych rozwiązań normatywnych odnoszących się do obowiązków edukacyjnych powoduje, że Doktorantka nie wykorzystala możliwości przedstawienia analizowanych w rozprawie polskich uregulowań prawnych w perspektywie komparatystycznej, choć umożliwiłaby ona dokonanie pogłębionej analizy skutków przyjętych rozwiązań normatywnych i powiązanie ich w szczególności z obowiązującym w naszym kraju modelem edukacji.

W zakończeniu rozprawy zawarto podsumowanie wyników przeprowadzonych badań, a także potwierdzono udowodnienie wszystkich przywołanych we wstępie tez badawczych.

IV. Źródła wykorzystane w rozprawie

Baza źródłowa przywołana w recenzowanej pracy zasadniczo nie budzi zastrzeżeń. Składają się na nią zarówno publikacje naukowe (ponad 200 pozycji), orzeczenia sądowe, w szczególności sądów administracyjnych (niespełna 100 pozycji), a także akty normatywne (ponad 100 pozycji). Taki zakres materiału objętego analizą jest wystarczający dla realizacji określonego celu badawczego, choć można byłoby oczekiwać od Doktorantki przeprowadzenia w szerszym zakresie kwerendy orzeczeń sądowych. Jednocześnie podkreślić należy, że źródła wskazane w recenzowanej rozprawie zostały wykorzystane i przywołane w sposób prawidłowy, a w związku z tym stanowią należytą podbudowę dla toku wyводу Doktorantki.

V. Strona formalna i język rozprawy

Pozytywnie należy ocenić stronę formalną recenzowanej rozprawy doktorskiej. Przeprowadzone przez Doktorantkę wnioskowanie jest bowiem logiczne oraz konsekwentne, a towarzyszą mu pogłębione analizy obowiązujących regulacji normatywnych. Jednocześnie praca została napisana językiem, który zasługuje na wyróżnienie. Rozprawa wolna jest od błędów językowych, stylistycznych oraz interpunkcyjnych. W związku z powyższym jej tekst nie budzi żadnych wątpliwości, a uwaga czytelnika może być w pełni skupiona na części merytorycznej.

Równie pozytywnie należy ocenić sposób w jaki w pracy zostały przywołane źródła. Doktorantka w sposób prawidłowy odwołała się bowiem nie tylko do aktów normatywnych, ale również orzeczeń, w szczególności sądów administracyjnych, a także poglądów prezentowanych w doktrynie. Podkreślenia wymaga przy tym, że treść rozprawy odpowiada – wskazanemu w pracy – stanowi normatywnemu uwzględnionemu w badaniach.

VI. Ogólna ocena rozprawy

Recenzowana praca wszechstronnie odnosi się do problematyki będącej jej przedmiotem. Doktorantka w sposób kompleksowy dokonała bowiem administracyjnoprawnej analizy obowiązków edukacyjnych w Polsce, rozróżniając poszczególne ich rodzaje.

Wykorzystując w trakcie badań konstrukcję stosunku administracyjnoprawnego – co jest jak najbardziej zasadne z uwagi na cechy zidentyfikowanych przez Doktorantkę obowiązków edukacyjnych – wskazała ona zarówno podmioty, przedmiot, jak i treść poszczególnych obowiązków edukacyjnych w Polsce.

Niewątpliwą zaletą pracy jest zdefiniowanie przez Doktorantkę poszczególnych rodzajów obowiązków edukacyjnych, a także innych instytucji objętych badaniem naukowym, a to dlatego, że lektura przepisów prawa normujących obowiązki edukacyjne może budzić wątpliwości terminologiczne. Tytułem przykładu przywołać należy rozróżnienie przez Doktorantkę i zdefiniowanie terminów „uczeń” oraz „uczeń zerowy”, choć postulowałabym modyfikację tego drugiego terminu w celu uniknięcia ewentualnych pejoratywnych skojarzeń.

Pozytywnie ocenić należy również dokonane przez Doktorantkę rozróżnienie obowiązków kierowanych przez ustawodawcę do uczniów od tych, które spoczywają na ich rodzicach w związku z realizacją obowiązków edukacyjnych dzieci. Dostrzeżenie – powiązanych z obowiązkami spoczywającymi na uczniu – zobowiązań rodziców związanych z realizacją procesu obligatoryjnej edukacji dziecka stwarza bowiem możliwość prowadzenia pogłębionej analizy obowiązujących regulacji dotyczących możliwości egzekwowania tych obowiązków, co też Doktorantka uczyniła, a do czego odniesiono się już powyżej.

Równie pozytywnie oceniam – wywiedzione przez Doktorantkę – wnioski dotyczące dwusektorowości szkolnictwa w Polsce. Słusznie bowiem zwraca ona uwagę na konieczność wykonywania zadań oświatowych przez państwo i jednostki samorządu terytorialnego oraz wynikające z tej okoliczności granice w zakresie prywatyzacji tych zadań publicznych. Pozytywnie należy odnieść się również do okoliczności uwzględnienia w recenzowanej rozprawie doktorskiej przeglądu regulacji normatywnych stanowiących obowiązki edukacyjne wobec dzieci z niepełnosprawnościami, a także regulacji pomocowych skierowanych między innymi do tej grupy uczniów. Należy jednak zauważyć, że regulacje te nie zostały przez Doktorantkę poddane ocenie, a w związku z tym nie wskazała ona ich niedostatków, a co z tym powiązane – ewentualnych postulatów ich zmiany.

Dużym mankamentem pracy jest również to, że potencjał płynący z ujęcia w rozprawie rozdziału IX, w założeniu mającego przedstawić obowiązki edukacyjne w wybranych państwach świata, nie został w żaden sposób wykorzystany przez Doktorantkę. Bez szkody dla pracy byłoby zatem usunięcie tej części z recenzowanej rozprawy, gdyż obowiązki edukacyjne w Finlandii, Estonii i Japonii przedstawiono na tyle pobieżnie, że nie stwarzają możliwości uchwycenia przez czytelnika perspektywy komparatystycznej analizowanej materii.

Lektura recenzowanej rozprawy doktorskiej stanowiącej efekt przeprowadzonych badań naukowych – mimo zgłoszonych powyżej zastrzeżeń – potwierdza jednak, że Doktorantka potrafi trafnie interpretować regulacje normatywne, a także poddać je krytycznej analizie. Konstruując zaś postulaty *de lege ferenda* Doktorantka wykazała się nadto umiejętnością wskazywania mankamentów obowiązujących regulacji normatywnych, a także sposobu ich interpretacji. Niewątpliwą zaletą pracy jest również to, że została ona napisana zrozumiałym dla czytelnika, a jednocześnie nienagannym językiem.

VII. Konkluzja

Mając na uwadze powyższe, przedstawioną do oceny rozprawę Pani mgr Dominiki Zawackiej-Klonowskiej pt. *Obowiązki edukacyjne. Analiza administracyjnoprawna* oceniam pozytywnie. Stwierdzam bowiem, że stanowi ona oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz potwierdza, iż Doktorantka wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną z zakresu prawa oraz posiada umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

To zaś oznacza, że przywołana praca spełnia wszystkie określone ustawowo wymogi stawiane rozprawom doktorskim i może stanowić podstawę do podjęcia dalszych czynności w ramach przewodu o nadanie stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.

Giebułtów, dnia 6 września 2024 r.

